

INFORMACJA I WSPARCIE ANALITYCZNE DZIAŁAŃ SPÓLEK ZALEŻNYCH PAŃSTWOWEJ USŁUGI GRANICZNEJ UKRAINY

Jurij Pietriw

*Doktorant Wydziału Operacyjno-Śledczego Wydziału №2 Instytutu Specjalistów
Szkoleniowych dla Komend Policji Państwowej we Lwowskim Uniwersytecie Spraw
Wewnętrznych (Lwów, Ukraina)
e-mail: Petriv_YP@ukr.net
ORCID 0000-0002-5830-4969*

Streszczenie. Przeprowadzana jest analiza informacji i wsparcie analityczne działań departamentów bezpieczeństwa wewnętrznego i własnego Państwowej Służby Granicznej Ukrainy. Rozważane są wzajemnie powiązane komponenty wsparcia informacyjnego (systemy informacyjne, prace analityczne, zarządzanie). Należy zauważyć, że analiza kryminalna jest szczególnym rodzajem informacji i działalności analitycznej organów ścigania. W pracy analitycznej wykorzystuje się: analizę operacyjną; analiza taktyczna; analiza strategiczna. Elementy składowe pojęcia informacji i pracy analitycznej w ARD oraz ich cechy (Informacje i praca analityczna w ARD; Tematy; Przedmioty; Mechanizm informacji i praca analityczna; Przedmiot informacji i praca analityczna w ARD; Podstawowe środki informacji i praca analityczna w ORD; Cel pracy informacyjno-analitycznej; Podstawowe formy pracy informacyjno-analitycznej w ORD). Uwaga koncentruje się na głównych zasobach informacyjnych wykorzystywanych w procesie informacji i pracy analitycznej w ARD. Ważnym warunkiem zwalczania przestępczości jest skuteczne wykorzystanie systemu rachunkowości operacyjnej. Analizowane jest wykorzystanie systemu teleinformatycznego „Hart-1” Państwowa Służba Graniczna Ukrainy oraz zintegrowany międzyinstytucjonalny system informacji i telekomunikacji do kontroli osób, pojazdów i towarów przekraczających granicę państwową Ukrainy (system „Arkan”).

Słowa kluczowe: jednostki Państwowej Straży Granicznej Ukrainy; działalność poszukiwawcza; wsparcie informacyjne i analityczne; praca analityczna; analiza kryminalna; Gart-1; system Arkan.

INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT OF THE ACTIVITIES OF THE SUBSIDIARIES OF THE STATE BORDER BORDER SERVICE OF UKRAINE

Yuri Petriv

*Postgraduate student of the Department of Operational and Investigative Activity
of the Faculty №2 of the Institute for Training Specialists for the
National Police Units of the Lviv State University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)
e-mail: Petriv_YP@ukr.net
ORCID 0000-0002-5830-4969*

Abstract. The analysis of information and analytical support of the activities of the departments of internal and own security of the State Border Service of Ukraine is

carried out. Interconnected components of information support (information systems, analytical work, management) are considered. It is noted that criminal analysis is a specific type of information and analytical activity of law enforcement agencies. The analytical work uses: operational analysis; tactical analysis; strategic analysis. The constituent elements of the concept of information and analytical work in ORD and their features (Information and analytical work in ORD; Subjects; Objects; Mechanism of information and analytical work; Subject of information and analytical work in ORD; Basic means of information and analytical work in ORD; Purpose of information-analytical work; Basic forms of information-analytical work in ORD) Attention is focused on the main information resources used in the process of information-analytical work in ORD. An important prerequisite for combating crime is the effective use of the operational accounting system. The use of the Hart-1 information and telecommunication system of the State Border Service of Ukraine and the integrated interagency information and telecommunication system for control of persons, vehicles and goods crossing the state border of Ukraine (Arkan system) is analyzed.

Keywords: units of the State Border Guard Service of Ukraine; operative-search activity; information and analytical support; analytical work; criminal analysis; Gart-1; the Arkan system.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Юрій Петрів

*аспірант кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету №2
Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету внутрішніх справ (Львів, Україна)
e-mail: Petriv_YP@ukr.net
ORCID 0000-0002-5830-4969*

Анотація. Здійснено аналіз інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підрозділів внутрішньої та власної безпеки Державної прикордонної служби України. Розглянуто взаємопов'язані компоненти інформаційного забезпечення (інформаційні системи, аналітичну роботу, управлінську діяльність). Зазначається, що кримінальний аналіз є специфічним видом інформаційно-аналітичної діяльності правоохоронних органів. В аналітичній роботі використовується: оперативний аналіз; тактичний аналіз; стратегічний аналіз. Виділено складові елементи поняття інформаційно - аналітичної роботи в ОРД та їх особливості (Інформаційно-аналітичну роботу в ОРД; Суб'єкти; Об'єкти; Механізм інформаційно-аналітичної роботи; Предмет інформаційно-аналітичної роботи в ОРД; Основні засоби інформаційно-аналітичної роботи в ОРД; Мету інформаційно-аналітичної роботи; Основні форми інформаційно-аналітичної роботи в ОРД) Акцентовано увагу на основних інформаційних ресурсах, що використовуються в процесі інформаційно-аналітичної роботи в ОРД. Важливою умовою протидії злочинності є ефективне використання системи оперативних обліків. Проаналізовано використання інформаційно-телекомунікаційна система «Гарт-1» Державної прикордонної служби України та інтегрованої міжвідомчої інформаційно-телекомунікаційної системи щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон України (система «Аркан»).

Ключові слова: підрозділи Державної прикордонної служби України; оперативно-розшукова діяльність; інформаційно-аналітичне забезпечення; аналітична робота; кримінальний аналіз; «Гарт-1»; система «Аркан».

Вступ Динамічний розвиток та глобальне впровадження в усі галузі людської діяльності інформаційних технологій актуалізують процес інформатизації в Державній прикордонній службі України. Використання спеціалізованих інтегрованих інформаційно-пошукових систем надає можливість задля ефективної реалізації завдань підрозділам Державної прикордонної служби формувати та використовувати значні масиви даних. Застосування інформаційних і телекомунікаційних технологій в оперативно-розшуковій діяльності дозволяє інтегрувати й опрацьовувати величезну кількість даних, що містяться у відкритих джерелах інформації та спеціалізованих інформаційних системах, отримуючи при цьому нові знання оперативно-розшукового характеру. Водночас стрімкий розвиток засобів інформатизації і телекомунікації вимагає нових підходів до організації інформаційно-аналітичної роботи, використання її можливостей у Державній прикордонній службі України.

Проблемам інформатизації правоохоронної діяльності приділяється дедалі більше уваги в науковій, навчальній і методичній літературі. Значний внесок у дослідження процесу інформатизації правоохоронної діяльності зробили такі українські вчені, як І.В. Арістова, К.І. Беляков, В.І. Василичук, В.Д. Гавловський, В.М. Глушков, В.П. Захаров, О.М. Джуца, А.В. Мовчан, В.Г. Хахановський, М.Я. Швець.

Проблеми правового регулювання та державної політики у сфері інформатизації правоохоронної діяльності детально досліджували В.М. Брижко, М.В. Гуцалюк, Л.М. Задорожня, М.І. Коваль.

Питання інформатизації в оперативно-службовій діяльності розглядали О.М. Брановська, О.М. Бандурка, В.В. Бірюков, Д.Й. Никифорчук, Ю.Ю. Орлов.

Мета статті – охарактеризувати стан інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підрозділів Державної прикордонної служби України та запропонувати напрями вирішення проблеми щодо підвищення ефективності його застосування.

Основна частина. Результативність діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю безпосередньо залежить від якісного, своєчасного і достатнього інформаційно-аналітичного забезпечення цієї діяльності.

У нормативно-правових актах та науковій літературі з терміном «інформаційно-аналітичне забезпечення» доволі часто вживаються терміни «інформаційне забезпечення», «інформаційно-аналітична діяльність», «інформаційно-аналітична робота», «аналітична робота» (Movchan A.V., 2017, s.23).

Інформаційне забезпечення ОРД визначається як комплекс заходів, що здійснюються різними підрозділами правоохоронних органів, спрямованих на отримання з гласних та негласних джерел оперативно-значимої інформації, її фіксацію, зберігання, обробку, аналіз, а також використання первинних і збагачених даних з метою виконання оперативними підрозділами покладених на них функцій (Mizhnarodna policejska encyklopediya, 2010, s.349).

У юридичній літературі зазначається, що інформаційне забезпечення ОРД складається з трьох взаємопов'язаних компонентів:

1) інформаційних систем, у рамках яких здійснюється збір, накопичення, системна обробка, зберігання й видача споживачу необхідної інформації;

2) аналітичної роботи, що полягає у здійсненні комплексу організаційних заходів і методичних прийомів з обробки та синтезу наявної оперативної та іншої інформації;

3) управлінської діяльності, яка забезпечує прийняття необхідних рішень щодо стратегії і тактики протидії злочинності.

Інформаційні системи - це організаційно-технічні системи, в яких реалізуються технології обробки інформації з використанням технічних і програмних засобів. До складу інформаційних систем можуть входити інформаційні підсистеми, які містять банки даних, поєднані технологією обміну інформацією.

В ОРД засобом встановлення істини є аналітична робота. Термін «аналітичний» означає «стосується аналізу», заснований на застосуванні аналізу, тому можна використовувати словосполучення «аналітична робота» і «аналітична діяльність», як тотожні слову «аналіз». Для проведення аналізу застосовуються аналітичні інструменти, відповідне програмне забезпечення, а також наявні інформаційні ресурси.

Важливе значення в аналітичній роботі відіграють аналітичні схеми. Складаються вони у складних багатоепізодних справах, пов'язаних із діяльністю організованих злочинних груп, коли доводиться встановлювати способи вчинення ними злочинів, визначати складні зв'язки, які взаємно пересікаються між окремими учасниками злочину.

У теорії і практиці ОРД поряд з терміном «інформаційне забезпечення» вживається термін «інформаційно-аналітичне забезпечення», під яким розуміється кількісне (консолідація масивів інформації у вигляді баз і банків даних, упорядкування, систематизація), а також якісно-змістовне перетворення оперативної інформації (виробництво нових знань, прийняття управлінських рішень) на базі інформаційної аналітики.

Головним завданням інформаційно-аналітичного забезпечення є систематичне і своєчасне надходження в оперативні підрозділи достовірної оперативної інформації.

Останнім часом все частіше поряд з інформаційно-аналітичним забезпеченням говорять про кримінальний аналіз. Кримінальний аналіз є специфічним видом інформаційно-аналітичної діяльності правоохоронних органів, який полягає у перевірці та оцінці інформації, її інтерпретації, встановленні зв'язків між даними, що отримуються у процесі виявлення, припинення та розслідування злочинів та мають значення для ОРД й кримінального провадження, з метою їх використання правоохоронними органами і судом, подальшого проведення оперативного, тактичного і стратегічного аналізу (*Operativno-rozshukova diyalnist pidrozdiliv karnogo rozshuku Nacionalnoyi policiji Ukrainy, 2018, s.184-187*).

В аналітичній роботі використовується:

- оперативний аналіз;
- тактичний аналіз;
- стратегічний аналіз.

За джерелами даних, аналіз розподіляється на аналіз даних з відкритих джерел, агентурних джерел, радіотехнічної розвідки, багатьох джерел тощо.

У країнах Європейського Союзу, США та інших розвинених країнах світу використання можливостей кримінального аналізу є обов'язковим для всіх правоохоронних органів. Його зміст, правила та процедури чітко визначено й урегульовано в нормативно-правових актах.

З усіх існуючих методик аналізу оперативної інформації, прийнятих на озброєння правоохоронними органами більшості розвинених країн світу, найбільш часто використовуються програмні продукти І2 і ANACAPA. Такі програмні рішення візуального аналізу даних і отримання нових знань призначені для оперативних підрозділів і слідчих, чия діяльність пов'язана з необхідністю аналітичної обробки інформаційних потоків і даних, представлених в різних форматах.

Розглянемо тепер поняття «інформаційно-аналітична робота», яку у науковій літературі розглядають:

по-перше, як елемент організації ОРД, тобто пошук, збирання, оцінка, аналіз, узагальнення даних, необхідних для прийняття управлінського чи оперативного рішення;

по-друге, як засіб отримання інформації в ОРД.

Інформаційно-аналітична робота в ОРД - це передбачена законодавством України й урегульована відомчими нормативними актами система заходів, спрямованих на збір, обробку, узагальнення, аналіз, зберігання та використання інформації, у тому числі обмеженого доступу, що має значення для вирішення завдань ОРД, в інтересах кримінального судочинства, безпеки громадян, суспільства і держави.

Виділяються наступні складові елементи поняття інформаційно-аналітичної роботи в ОРД та їх особливості:

1. Інформаційно-аналітична робота в ОРД - це система заходів (оперативно-розшукових, пошукових, розвідувальних, контррозвідувальних, організаційно-управлінських, технічних, аналітичних тощо), що передбачені законами України та врегульовані відомчими нормативними актами органів, уповноважених на здійснення ОРД, які визначають її порядок і умови.

2. Суб'єктами інформаційно-аналітичної роботи в ОРД є оперативні й інформаційно-аналітичні підрозділи та їх посадові особи і, певною мірою, інші працівники правоохоронних органів та негласні працівники.

3. Об'єктами інформаційно-аналітичної роботи в ОРД є фізичні та юридичні особи, корпоративні об'єкти, предмети, речовини, тварини, трупи, приміщення, споруди, ділянки місцевості, мережа Інтернет, явища, процеси, події, навички, зовнішні дії людини, радіоефір, трафіки зв'язків абонентів мобільного зв'язку тощо.

4. Механізм інформаційно-аналітичної роботи включає низку дій суб'єктів її здійснення (пошук, фіксацію, отримання, обробку, систематизацію, узагальнення, аналіз, прогнозування, зберігання та використання інформації).

5. Предметом інформаційно-аналітичної роботи в ОРД є характерні особливості чи ознаки об'єктів інформаційно-аналітичної роботи, зафіксовані на відповідних носіях або в пам'яті людей, або їх відображення.

6. Основними засобами інформаційно-аналітичної роботи в ОРД є: оперативна техніка та спеціальні технічні засоби, призначені для гласного та негласного отримання інформації;

відповідні апаратно-програмні комплекси (автоматизовані інформаційно-пошукові, експертні та логіко-аналітичні системи тощо) і різні технічні пристрої, за допомогою яких здійснюється обробка, систематизація та аналіз оперативно-розшукових та інших відомостей фактографічного та криміналістичного характеру.

7. Метою інформаційно-аналітичної роботи є вирішення завдань ОРД, які полягають у пошуку й фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України, та їх подальша

обробка, систематизація, аналіз, прогнозування та використання з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, безпеки громадян, суспільства і держави.

8. Основними формами інформаційно-аналітичної роботи в ОРД є: отримання оперативно-розшукової інформації; систематизація оперативно-розшукової інформації; оперативно-розшукова ідентифікація; оперативно-розшукова діагностика; оперативно-розшукове прогнозування; аналітична розвідка.

Основними інформаційними ресурсами, що використовуються в процесі інформаційно-аналітичної роботи в ОРД, є:

- оперативні обліки, які складаються із оперативно-розшукових, оперативно-профілактичних та оперативно-довідкових обліків;
- банки даних криміналістичної, кримінологічної, адміністративної, статистичної інформації;
- банки даних інших міністерств, відомств, підприємств, установ та організацій, які не стосуються безпосередньо боротьби зі злочинністю;
- банки даних міських і обласних органів влади;
- об'єкти надання та отримання охоронних послуг;
- оператори мобільного зв'язку;
- звернення та заяви громадян, депутатські запити;
- засоби масової інформації, у тому числі Інтернет.

До внутрішніх інформаційних ресурсів належать бази даних:

Інтегрованої міжвідомчої автоматизованої системи обміну інформацією з питань контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон «Аркан»;

фізичних та юридичних осіб, відносно яких надходили запити правоохоронних органів інших країн; паспортів громадян України для виїзду за кордон, іноземних громадян та осіб без громадянства;

об'єкти надання та отримання охоронних послуг; криміналістичні обліки; відкриті джерела, ЗМІ, інформаційні ресурси Інтернет; звернення та заяви громадян, депутатські запити.

До зовнішніх інформаційних ресурсів належать: банки даних інших правоохоронних органів;

банки даних інших міністерств, відомств, підприємств, установ та організацій, які не стосуються безпосередньо боротьби зі злочинністю; банки даних обласних і міських органів влади; оператори мобільного зв'язку.

Важливу роль в інформаційно-аналітичній роботі в ОРД відіграють інформаційно-аналітичні технології, які визначаються як сукупність методів, технологічних процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, обробки, систематизації, узагальнення, аналізу, зберігання та використання інформації, у тому числі обмеженого доступу, що має значення для вирішення завдань ОРД, в інтересах досудового слідства, безпеки громадян, суспільства і держави.

Поряд з необхідністю вдосконалення прийомів, методів і засобів ОРД ще однією важливою умовою протидії злочинності є ефективне використання системи оперативних обліків.

Оперативні обліки - це система реєстрації, накопичення, класифікації, зберігання та використання даних про осіб, предмети, події за їх прикметами та

ознаками, призначена для ефективного забезпечення оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів, яка складається із автоматизованих інформаційних систем, картотек, оперативно-розшукових справ, справ контрольного-наглядового провадження та інших документів оперативно-розшукового та довідкового призначення.

Оперативні обліки складаються із оперативно-розшукових, оперативно-профілактичних та оперативно-довідкових обліків.

Оперативно-розшуковий облік призначений для інформаційного забезпечення ОРД оперативних підрозділів. Цей облік ведуть спеціально призначені працівники оперативних підрозділів, які мають право на здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Оперативно-профілактичний облік призначений для інформаційного забезпечення індивідуально-профілактичної роботи з особами з кримінального середовища. Цей облік ведеться оперативними підрозділами відносно криміногенних осіб, проти яких відсутні достатні підстави для заведення стосовно останніх оперативно-розшукових справ.

Оперативно-довідковий облік призначається для вирішення таких основних завдань:

- установлення особи затриманих і заарештованих;
- отримання даних про злочинну діяльність у минулому осіб, стосовно яких здійснюється провадження в оперативно-розшуковій справі;
- перевірка первинних даних щодо кримінальної активності осіб, які потрапили в поле зору оперативних працівників;
- установлення місця знаходження архівних кримінальних справ і оперативно-розшукових справ;
- установлення місць відбування покарання конкретних осіб;
- перевірка осіб, з якими буде встановлене конфіденційне співробітництво на засадах добровільності;
- установлення фактів затримання за бродяжництво та жебракування.

Інформаційно-телекомунікаційна система «Гарт-1» Державної прикордонної служби України.

Система «Гарт-1» — це сукупність організаційно-розпорядчих заходів, програмно-технічних та телекомунікаційних засобів, що забезпечують обробку інформації (уведення, записування, зчитування, зберігання, знищення, приймання, передавання) щодо прикордонного контролю осіб і транспортних засобів, які перетинають державний кордон України, та автоматизований доступ до інформації, що зберігається у базах даних системи «Гарт-1».

Структура та порядок формування баз даних системи "Гарт-1" визначаються положеннями про них, що розробляються та затверджуються Адміністрацією Державної прикордонної служби України відповідно до законодавства.

Система «Гарт-1» створюється і використовується в інтересах розвідки, контррозвідувального забезпечення охорони державного кордону України, оперативно-розшукової діяльності, участі в боротьбі з організованою злочинністю та протидії незаконній міграції з метою своєчасного та достовірного інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підрозділів та органів Державної прикордонної служби України для здійснення ними заходів із

запобігання і недопущення в'їзду в Україну або виїзду з України осіб, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або тимчасово обмежено право виїзду з України, у тому числі згідно з дорученнями правоохоронних органів, розшуку в пунктах пропуску через державний кордон осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства та суду, ухиляються від відбуття кримінальних покарань, посилення контролю за додержанням правил в'їзду, виїзду, перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства, а також виконання інших завдань у правоохоронній сфері згідно із законодавством.

Функціями системи «Гарт-1» є:

- формування баз даних про осіб, які перетнули державний кордон України, у тому числі з фіксуванням їх біометричних даних, осіб, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або тимчасово обмежено право виїзду з України, у тому числі згідно з дорученнями правоохоронних органів, осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства та суду, ухиляються від відбуття кримінальних покарань, недійсних, викрадених і втрачених документів на право виїзду за кордон та інших баз даних, що створюються та використовуються відповідно до законодавства;

- автоматизація процесів перевірки відомостей про осіб, які перетинають державний кордон України, за базами даних осіб, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або тимчасово обмежено право виїзду з України, у тому числі згідно з дорученнями правоохоронних органів, осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства та суду, ухиляються від відбуття кримінальних покарань, недійсних, викрадених і втрачених документів на право виїзду за кордон та іншими базами даних, що створюються та використовуються відповідно до законодавства (згідно Положення про інформаційно-телекомунікаційну-систему прикордонного контролю «Гарт-1» Державної прикордонної служби України затвердженого наказом ДПС України № 810 від 30 вересня 2008 р. (*Oficijnyj visnyk Ukrainy*, 2008); Порядку надання Державній прикордонній службі та виконання нею доручень уповноважених державних органів щодо осіб, які перетинають державний кордон, та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 280 від 17 квітня 2013 р. (*Oficijnyj visnyk Ukrainy*, 2013);

- надання користувачам доступу до інформації, що зберігається в системі «Гарт-1»;

- забезпечення комплексного захисту інформації та розмежування доступу до інформації, що зберігається в базах даних системи «Гарт-1».

Власником системи «Гарт-1» та інформації, що в ній обробляється, є Адміністрація Держприкордонслужби.

Користувачами системи «Гарт-1» є посадові та службові особи підрозділів і органів Державної прикордонної служби України, яким в установленому законодавством порядку надано право доступу до обробки інформації в цій системі.

Право розпоряджатися системою «Гарт-1» надається розпоряднику системи - начальнику зв'язку Державної прикордонної служби України.

Основним завданням розпорядника є вирішення організаційних питань щодо забезпечення функціонування системи «Гарт-1», надання користувачам доступу до інформації, що в ній обробляється, ведення їх обліку, прийняття взаємоузгоджених управлінських рішень стосовно її розвитку і вдосконалення, координації діяльності

відповідних складових системи. Він також відповідає за матеріально-технічне та програмне забезпечення функціонування системи «Гарт-1».

Розпорядник системи «Гарт-1» повинен мати необхідні матеріально-технічний та кадровий ресурси для супроводження системи «Гарт-1» і структурні підрозділи, об'єднані єдиною телекомунікаційною мережею.

Програмно-технічне та інформаційне забезпечення системи «Гарт-1» здійснюється:

щодо формування і підтримання в актуальному стані баз даних - уповноваженими органами Державної прикордонної служби України;

щодо збереження та захисту від порушення цілісності та несанкціонованого доступу, дотримання правил і процедур одержання інформації - розпорядником системи «Гарт-1».

Складовими системи «Гарт-1» є:

центральна підсистема;

програмно-технічні комплекси автоматизації прикордонного контролю (далі - ПТК АПК) «Гарт-1/РУ», «Гарт-1/ООДК», «Гарт-1/П»;

телекомунікаційна мережа;

комплексна система захисту інформації з підтверженою відповідністю

Центральна підсистема системи «Гарт-1» - це сукупність програмних і технічних засобів, призначених для обробки інформації, які забезпечують:

обробку (введення, записування, зберігання, знищення, приймання та передавання) інформації та формування баз даних про осіб, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або тимчасово обмежено право виїзду з України, у тому числі згідно з дорученнями правоохоронних органів, осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства та суду, ухиляються від відбуття кримінальних покарань, недійсних, викрадених і втрачених документів на право виїзду за кордон та інших баз даних, передбачених законодавством, та передавання цієї інформації до ПТК АПК «Гарт-1/П», установлених у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон (далі - пункти пропуску) або підрозділах органів охорони державного кордону, з використанням телекомунікаційної мережі;

формування бази даних про осіб, які перетнули державний кордон України, шляхом приймання такої інформації від ПТК АПК «Гарт-1/П», установлених у пунктах пропуску або підрозділах органів охорони державного кордону, її зберігання та знищення;

обробку (введення, приймання, передавання, зберігання та знищення) інформації та формування інших баз даних, які створюються та використовуються відповідно до законодавства;

обробку (приймання, передавання, зберігання та знищення) інформації про виявлення під час прикордонного контролю та пропуску через державний кордон у пунктах пропуску осіб та паспортних документів за базами даних про осіб, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або тимчасово обмежено право виїзду з України, у тому числі згідно з дорученнями правоохоронних органів, осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства та суду, ухиляються від відбуття кримінальних покарань, недійсних, викрадених і втрачених документів на право виїзду за кордон та іншими базами даних, що створюються та використовуються відповідно до законодавства;

надання користувачам доступу до інформації, що зберігається в базах даних центральної підсистеми;

моніторинг стану інформаційного обміну між складовими системи «Гарт-1», а також системних журналів аудиту роботи користувачів, програмних і технічних засобів;

захист інформації під час її обробки.

ПТК АПК «Гарт-1/ПУ», «Гарт-1/ООДК», «Гарт-1/П» системи «Гарт-1» - це сукупність технічних засобів та програмного забезпечення, призначених для забезпечення обробки інформації в органах Державної прикордонної служби України.

ПТК АПК розташовуються:

ПТК АПК «Гарт-1/ПУ» - у службових приміщеннях територіальних органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону - регіональних управлінь;

ПТК АПК «Гарт-1/ООДК» - у службових приміщеннях управлінь органів охорони державного кордону;

ПТК АПК «Гарт-1/П» - у службових приміщеннях (кабінах, павільйонах паспортного контролю) підрозділів органів охорони державного кордону в усіх пунктах пропуску, де здійснюються пасажирські перевезення та пропуск осіб через державний кордон.

Категорично забороняється доступ до цих приміщень стороннім особам та розмішувати в них технічні засоби, що не є складовими системи «Гарт-1».

Матеріально-технічне та програмне забезпечення функціонування ПТК АПК «Гарт-1/ПУ», «Гарт-1/ООДК», «Гарт-1/П», їх адміністрування здійснюються спеціально вповноваженими підрозділами органів Державної прикордонної служби України.

ПТК АПК "Гарт-1/П" застосовуються в підрозділах органів охорони державного кордону, які здійснюють прикордонний контроль і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна, та забезпечують:

автоматизовану перевірку відомостей про осіб, які перетинають державний кордон України, за базами даних осіб, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або тимчасово обмежено право виїзду з України, у тому числі згідно з дорученнями правоохоронних органів, осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства та суду, ухиляються від відбуття кримінальних покарань, недійсних, викрадених і втрачених документів на право виїзду за кордон та іншими базами даних, що створюються та використовуються відповідно до законодавства;

уведення інформації до баз даних про осіб, які перетнули державний кордон України, у тому числі з фіксуванням їх біометричних даних, та інших баз даних, що створюються та використовуються відповідно до законодавства;

обробку інформації, яка зберігається в базах даних центральної підсистеми, в режимі віддаленого доступу;

цілодобове відеоспостереження за територією та об'єктами в пунктах пропуску, відеозапис, детектування руху по кожному з відеоканалів, ведення циклічного відеоархіву та здійснення пошукових функцій по ньому;

обробку відеозображень та розпізнавання державних номерних знаків автотранспорту та перевірки зчитаних номерних знаків за базами даних викраденого автотранспорту;

автоматизований обмін інформаційними даними з центральною підсистемою; надання користувачам доступу до інформації, що зберігається в базах даних ПТК АПК «Гарт-1/П»;

моніторинг системних журналів аудиту роботи користувачів, програмних і технічних засобів комплексів;

захист інформації під час її обробки.

Телекомунікаційна мережа є складовою системи «Гарт-1». Її завданнями є забезпечення обміну інформацією між ПТК АПК «Гарт1/П» і центральною підсистемою та доступу до інформації, що зберігається в базах даних центральної підсистеми, з відповідних автоматизованих робочих місць ПТК АПК «Гарт-1/РУ», «Гарт-1/ООДК» та "Гарт-1/П".

До складу телекомунікаційної мережі системи «Гарт-1» входять: центри комутації; пункти комутації; кінцеве обладнання.

Положення про систему «Гарт-1» затверджене наказом Адміністрації Державної прикордонної служби України № 810 від 30.09.2008 р. «Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему прикордонного контролю «Гарт-1» Державної прикордонної служби України» (*Oficijnyj visnyk Ukrainy, 2008*).

Порядок дій уповноважених службових осіб Державної прикордонної служби України в разі виявлення в пунктах пропуску через державний кордон України та контрольних пунктах в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї осіб, стосовно яких надано доручення, та порядок взаємодії органів охорони державного кордону з уповноваженими державними органами, які надали доручення регламентовано відповідним наказом Міністерства внутрішніх справ України №535 від 23.06.2017 р. (*Oficijnyj visnyk Ukrainy, 2017*).

Інтегрована міжвідомча інформаційно-телекомунікаційна система щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон України.

Система «Аркан» — це сукупність організаційно-розпорядчих заходів, програмно-технічних та телекомунікаційних засобів, що забезпечують обробку інформації (уведення, приймання, отримання, передавання, реєстрація, зберігання) щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон України, та автоматизований доступ до інформаційних ресурсів (баз даних) суб'єктів системи «Аркан».

Система «Аркан» створюється з метою своєчасного, достовірного та функціонально повного інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності суб'єктів системи стосовно здійснення цими заходів із запобігання і недопущення в'їзду в Україну або виїзду з України осіб, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або яких тимчасово обмежено в праві виїзду з України, у тому числі згідно з дорученнями правоохоронних органів, розшуку в пунктах пропуску через державний кордон осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства та суду, ухиляються від відбуття кримінальних покарань, припинення протиправної діяльності фізичних і юридичних осіб, які незаконно переправляють мігрантів в Україну або транзитом переміщують їх через територію України, посилення контролю за додержанням правил в'їзду, виїзду, перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства, а також виконання інших завдань у правоохоронній сфері згідно із законодавством.

Функції системи «Аркан»:

- поповнення інформаційних ресурсів (баз даних) інформаційних систем органів виконавчої влади у режимі обробки повідомлень;
- надання суб'єктам системи «Аркан» інформації з інформаційних ресурсів (баз даних) інформаційних систем органів виконавчої влади;
- забезпечення двосторонніх інформаційно-телекомунікаційних зв'язків між суб'єктами системи «Аркан»;
- здійснення електронного документообігу між суб'єктами системи «Аркан»;
- забезпечення комплексного захисту інформації та розмежування доступу до інформаційних ресурсів (баз даних) суб'єктів системи «Аркан».

Програмно-технічне та інформаційне забезпечення системи «Аркан» здійснюється:

щодо формування і підтримання в актуальному стані інформаційних ресурсів - суб'єктами системи «Аркан»;

щодо збереження та захисту від порушення цілісності та несанкціонованого доступу, ведення обліку користувачів, дотримання правил і процедур одержання інформації - адміністратором системи «Аркан».

Складовими системи «Аркан» є:

центральна підсистема;

підсистеми системи «Аркан» органів виконавчої влади;

спеціальна телекомунікаційна мережа;

комплексна система захисту інформації з підтвердженою відповідністю, дійсність якої підтверджена експертним висновком Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України на відповідність вимогам нормативних документів у галузі захисту інформації.

Центральна підсистема системи «Аркан» розташовується в спеціально виділених службових приміщеннях органів Державної прикордонної служби України і забезпечує:

передавання електронних документів до підсистем системи «Аркан»;

тимчасове зберігання електронних документів для їх гарантованого одержання відповідними підсистемами системи «Аркан»;

моніторинг стану інформаційного обміну між підсистемами системи «Аркан»;

захист інформації під час передавання електронних документів через технічні засоби.

Підсистеми системи «Аркан» розташовуються в спеціально виділених службових приміщеннях суб'єктів системи «Аркан» і забезпечують:

інформаційну взаємодію між суб'єктами системи «Аркан»;

облік електронних документів, що передаються, та вирішення інформаційних завдань в інтересах суб'єкта системи «Аркан»;

захист інформації під час обробки даних.

Спеціальна телекомунікаційна мережа системи «Аркан» є складовою Національної системи конфіденційного зв'язку. Її завданнями є забезпечення обміну інформацією між територіально розташованими складовими системи «Аркан».

До складу спеціальної телекомунікаційної мережі системи «Аркан» входять:

абонентські пункти;

технічні засоби телекомунікацій.

У системі «Аркан» обробляється інформація, яка є власністю держави і

створюється в процесі поточної діяльності органів виконавчої влади - суб'єктів системи «Аркан». Ця інформація підлягає захисту.

За режимом доступу інформація, яка обробляється в системі «Аркан», поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом. Інформація з обмеженим доступом за правовим режимом є конфіденційною інформацією, якій надається гриф обмеження доступу «Для службового користування».

Інформація в системі «Аркан» повинна оброблятися із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю. Її завданням є забезпечення унеможливлення витоку, знищення та блокування інформації, порушення цілісності та режиму доступу до інформації, що обробляється в системі «Аркан».

Положення про систему «Аркан» затверджене спільним наказом Голови Державної прикордонної служби України, Голови Державної митної служби України, Голови Державної податкової адміністрації України, Міністра внутрішніх справ України, Міністра закордонних справ України, Міністра праці та соціальної політики України, Голови Служби безпеки України, Голови Служби зовнішньої розвідки України від 03.04.2008 р. № 284/287/214/150/64/175/266/75 «Про затвердження Положення про інтегровану міжвідомчу інформаційно-телекомунікаційну систему щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон» (*Oficijnyj visnyk Ukrainy*, 2008).

Висновки. Результати аналізу чинного законодавства свідчать про те, що незважаючи на те, що в Україні сформовано основні правові засади побудови інформаційного суспільства, більшість прийнятих актів є недосконалими, оскільки не регулюють усіх процедур, які виникають у процесі інформатизації діяльності Державної прикордонної служби України.

Необхідною умовою успішної інформатизації діяльності Державної прикордонної служби України є розробка відповідної інформаційної політики та стратегії впровадження нових інформаційних технологій у дану сферу діяльності.

Складність процесу системної інформатизації правоохоронної діяльності Державної прикордонної служби України полягає у необхідності автоматизації процедур обробки великого обсягу різноманітної інформації, що надходить з різноманітних джерел, задоволення вимогам достовірності, актуальності, швидкості та форми її надання, а також забезпечення безпеки відомчих інформаційних ресурсів.

References:

1. Movchan A.V. Informacijno-analitychna robota v operatyvno-rozshukovij diyalnosti Nacionalnoyi policiyi: navch.posibnyk . Lviv: LvDUVS. 2017. 244 s.
2. Mizhnarodna policejska encyklopediya: u 10t. Vidp. redaktory V.V. Kovalenko, Ye.M. Moiseyev, V.Ya. Tacij, Yu.S. Shemshuchenko. K.:Atika. 2010. T.VI. Operatyvno-rozshukova diyalnist policiyi (miliciyi). 1128 s.
3. Operatyvno-rozshukova diyalnist pidrozdiliv karnogo rozshuku Nacionalnoyi policiyi Ukrainy (Zagalna chastyna): navchalnyj posibnyk . Vidp. redaktory A.V. Bab'yak, Yu.I. Dmytryk, V.P. Zaxarov ta in. Lviv. 2019. 392 s.
4. Oficijnyj visnyk Ukrainy. 2008. № 87. St. 2934.
5. Oficijnyj visnyk Ukrainy. 2013. № 31. St. 1083.
6. Oficijnyj visnyk Ukrainy. 2008. № 87. St. 2934.
7. Oficijnyj visnyk Ukrainy. 2017. № 77. St. 2380.
8. Oficijnyj visnyk Ukrainy. 2008. № 37. St. 1249.